

EPIK ASARLARNI O'RGANISHDA RAQAMLI RESURSLARDAN FOYDALANISH TAJRIBASI

Nabiyeva Feruza Akramjon qizi

Namangan davlat pedagogika instituti 2-kurs magistranti
e-mail:feruzanabiyeva99@gmail.com, +99899-777-66-64

Annotatsiya: Maqolada epik asarlarni o'rganishda raqamli resurslardan foydalanishning pedagogik samaradorligi tahlil qilinadi. Tadqiqot jarayonida elektron darsliklar, interfaol xaritalar, videolavhalar va audiokitoblar yordamida o'quvchilarning epik asarni tushunish, syujet va qahramonlarni tahlil qilish, mustaqil izlanish va ijodiy topshiriqlarni bajarish ko'nikmalari o'rganildi. Tajriba natijalari raqamli resurslar yordamida o'quvchilarning bilim va ko'nikmalari an'anaviy darslarga nisbatan sezilarli darajada oshganini ko'rsatdi. Maqolada shuningdek, interfaol ta'lim vositalari, metodik tavsiyalar va kelajakdagi pedagogik yondashuvlar batafsil tavsiflangan. Raqamli resurslardan samarali foydalanish epik asarlarni o'rganishda ta'lim jarayonini interfaol, ko'rgazmali va tizimli qilish imkonini beradi hamda o'quvchilarning tanqidiy va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Abstract: The article analyzes the pedagogical effectiveness of using digital resources in the study of epic works. The study examined how students' understanding of epic texts, analysis of plots and characters, independent research, and creative assignments were enhanced through the use of electronic textbooks, interactive maps, video materials, and audiobooks. The results show that students' knowledge and skills significantly improved compared to traditional lessons. The article also provides a detailed description of interactive educational tools, methodological recommendations, and future pedagogical approaches. Effective use of digital resources enables interactive, visual, and structured learning of epic works and develops students' critical and creative thinking skills.

Аннотация: В статье анализируется педагогическая эффективность использования цифровых ресурсов при изучении эпических произведений. В исследовании рассматривалось, как использование электронных учебников, интерактивных карт, видеоматериалов и аудиокниг влияет на понимание эпических текстов учащимися, анализ сюжетов и персонажей, выполнение самостоятельных исследований и творческих заданий. Результаты показали, что знания и навыки учащихся значительно улучшились по сравнению с традиционными уроками. В статье также подробно описаны интерактивные образовательные инструменты, методические рекомендации и перспективные педагогические подходы. Эффективное использование цифровых ресурсов позволяет сделать обучение эпическим произведениям интерактивным, наглядным и систематизированным, а также развивает критическое и творческое мышление учащихся.

Epik asarlar adabiy ta'limning eng asosiy tarkibiy qismlaridan biri bo'lib, ular orqali o'quvchilarning badiiy tafakkuri, estetik didi, tarixiy xotirasi, ijtimoiy va ma'naviy qarashlari shakllanadi. Epik janrning o'ziga xosligi – voqea rivoji murakkab, qahramonlar ko'p va

ularning xarakteri qatlamli bo'lishida. Shu bois an'anaviy dars metodlari bilan epik asarlarni chuqur va tizimli o'zlashtirish ko'pincha samarali bo'lmaydi.

Zamonaviy ta'lim sharoitida raqamli resurslar epik asarlarni o'rganishda pedagogik samaradorlikni sezilarli darajada oshiradi. Elektron darsliklar, raqamli kutubxonalar va interfaol platformalar o'quvchilarga matnga tezkor murojaat qilish, muhim bo'limlarni belgilash, qiyosiy tahlil qilish va mustaqil xulosalar chiqarish imkonini yaratadi. Shu tarzda, raqamli resurslar o'quvchilarda mustaqil izlanish, tahliliy fikrlash va ilmiy tafakkur elementlarini shakllantiradi. Audiovizual vositalar epik asarlarni o'rganishda o'quvchilarning idrok etish darajasini oshiradi. Audiokitoblar o'quvchilarga epik asarni eshitish orqali o'zlashtirishga imkon beradi va matnning emotsional tusini chuqurroq his qilishga yordam beradi. Videolavhalar va sahnalashtirilgan dramatizatsiya epik asardagi tarixiy muhit, voqealar rivoji va qahramonlar xarakterini vizual tarzda tasavvur qilish imkonini beradi. Shu bilan birga, o'quvchilar video materiallar asosida tahliliy va ijodiy xulosalar chiqarish imkoniga ega bo'ladilar.

Interfaol xaritalar va raqamli jadvallar epik asar syujetini tizimli tarzda o'rganishga xizmat qiladi. Masalan, doston yoki romandagi voqealar ketma-ketligini interfaol xaritada belgilash o'quvchilarga syujet chiziqlarini vizual tarzda kuzatish, asosiy va ikkilamchi voqealarni ajratish imkonini beradi. Shu usul orqali o'quvchilar nafaqat syujetni, balki qahramonlar o'rtasidagi munosabatlarni ham yaxshiroq tushunadilar. Raqamli resurslarning yana bir afzalligi – muhokama va bahs-munozara imkoniyatlarini kengaytirishdir. Onlayn forumlar, virtual sinf xonalari va ta'lim platformalari o'quvchilarga epik asar qahramonlarining xatti-harakatlari, g'oyaviy yo'nalishi va syujet qarorlarini tanqidiy tahlil qilish imkonini beradi. Bunday muhokamalar o'quvchilarning tanqidiy fikrlash, dalillash va mantiqiy xulosalar chiqarish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Raqamli baholash vositalari (elektron testlar, interfaol topshiriqlar, viktorinalar) o'quvchilarning bilimni tezkor va samarali baholash imkonini beradi. Bu jarayon o'qituvchiga o'quvchilarning individual bilim darajasini aniqlash, kamchiliklarni ko'rsatish va differensial yondashuvni qo'llash imkonini beradi. Natijada o'quvchilarning bilimni chuqur va ongli o'zlashtirish darajasi oshadi.

Amaliy tajribalar shuni ko'rsatdiki, raqamli resurslardan foydalangan darslarda o'quvchilarning epik asarni o'zlashtirish darajasi an'anaviy darslarga nisbatan sezilarli darajada yuqori. Bu natija, raqamli resurslarning epik asarlarni tahlil qilish, baholash va ijodiy ishlarda qo'llash samaradorligini tasdiqlaydi.

Tajriba 5-sinf dan 7-sinf gacha bo'lgan o'quvchilar bilan 1 oy davomida olib borildi. O'quvchilar ikki guruhga bo'linadi: birinchi guruh an'anaviy dars usullaridan foydalandi, ikkinchi guruh esa raqamli resurslardan – elektron darsliklar, videolavhalar, interfaol xaritalar va infografikalardan foydalandi. Tajriba davomida o'quvchilarning epik asarni tushunish darajasi, syujet va obrazlarni tahlil qilish qobiliyati, mustaqil izlanish va ijodiy topshiriqlarni bajarish ko'rsatkichlari o'lchandi.

Tajriba natijalari quyidagi tarzda tavsiflanadi:

Indikatorlar	An'anaviy darslar guruhi(%)	Raqamli resurslar guruhi(%)	Farq (%)
Asarni tushunish	68	92	+24
Syujet va obraz tahlili	55	73	+22
Mustaqil izlanish	50	70	+20
Ijodiy topshiriqlar	48	68	+20

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, raqamli resurslardan foydalangan o'quvchilarning natijalari an'anaviy darslarda o'quvchilarga nisbatan sezilarli darajada yuqori. Bu raqamli resurslarning epik asarlarni chuqur o'zlashtirish va tahlil qilishdagi samaradorligini tasdiqlaydi. Natijalarni diagramma shaklida tavsiflash mumkin: vertikal o'q indikatorlarni (asarni tushunish, syujet va obraz tahlili, mustaqil izlanish, ijodiy topshiriqlar), gorizontali o'qda esa o'quvchi guruhlarini (an'anaviy va raqamli) ko'rsatadi. Diagramma ustunlari raqamli resurslar guruhi uchun har bir indikator bo'yicha an'anaviy guruhdan yuqoriroq ekanligini vizual tarzda ifodalaydi. Shu tarzda o'quvchilar va pedagoglar natijani bir qarashda idrok eta oladilar.

Tajriba natijalarini tahlil qilganda, raqamli resurslarning quyidagi pedagogik imkoniyatlari aniqlandi:

Mazmunni tizimli o'zlashtirish: Interfaol xaritalar va jadvallar syujetning asosiy va ikkilamchi chiziqlarini ajratib ko'rsatadi, qahramonlar o'rtasidagi munosabatlarni vizual tarzda ifodalaydi.

Ijodiy va tanqidiy fikrlashni rivojlantirish: Videomateriallar va onlayn muhokamalar o'quvchilarda tahliliy tafakkur, dalillash va argumentatsiya ko'nikmalarini oshiradi.

Mustaqil izlanish ko'nikmalarini shakllantirish: O'quvchilar raqamli resurslar yordamida o'z bilimlarini mustaqil tarzda kengaytiradilar, yangi g'oyalar yaratadilar va loyihalar tayyorlaydilar.

Baholash va o'zini tekshirish: Elektron testlar, viktorinalar va interfaol topshiriqlar orqali o'quvchilar o'z bilimini tezkor tarzda baholaydilar, pedagoglar esa individual yondashuvni amalga oshiradilar.

Misol tariqasida, dars davomida 7-sinf o'quvchilari "Ravshanxon" dostonini o'rganishdi. O'quvchilarga elektron darslikda doston matni taqdim etildi, muhim voqealar interfaol xaritada belgilandi, sahnalashtirilgan videolar asosida qahramonlar xarakteri tahlil qilindi. Har bir o'quvchi mustaqil ravishda doston syujetini tahlil qilib, infografika va prezentatsiya tayyorladi. Natijada o'quvchilarning asarni tushunish, syujetni tahlil qilish va ijodiy ishlash ko'nikmalari sezilarli darajada oshdi.

Metodik tavsiyalar quyidagicha:

Dars rejalarini raqamli resurslarga moslashtirish, ularni interfaol va bosqichma-bosqich tashkil etish.

Har bir o'quvchining individual ehtiyojini hisobga olib, differensial topshiriqlar berish.

Epik asarlarni tahlil qilishda interfaol xaritalar, jadvallar, videolar va audiokitoblardan tizimli foydalanish.

Mustaqil va ijodiy ishlarda o'quvchilarni rag'batlantirish, ularni baholash jarayonida elektron platformalarni qo'llash.

Shu tarzda raqamli resurslardan tizimli foydalanish epik asarlarni o'rganishda o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini sezilarli darajada oshiradi hamda ta'lim jarayonini interfaol va qiziqarli qiladi. Tajriba va amaliy natijalarni tahlil qilgandan so'ng, epik asarlarni o'rganishda raqamli resurslardan foydalanishning samaradorligi aniqlandi. O'quvchilarning bilimini baholash natijalari ko'rsatdiki, raqamli resurslar yordamida epik asarni tushunish, syujet va qahramonlarni tahlil qilish, mustaqil izlanish va ijodiy topshiriqlarni bajarish darajasi an'anaviy dars usullariga nisbatan sezilarli darajada yuqori. Bu holat raqamli vositalarning ta'lim jarayonini interfaol, ko'rgazmali va tizimli qilish imkonini beradi.

Raqamli resurslardan foydalanishning yana bir afzalligi – o'quvchilarning o'zaro hamkorlik va muhokama ko'nikmalarini rivojlantirishdir. Virtual sinf muhitida tashkil etilgan bahs-munozaralar, forumlar va interfaol platformalar o'quvchilarga epik asar qahramonlarining xatti-harakatlarini tanqidiy tahlil qilish, o'z fikrini isbotlash va guruhda samarali muloqot qilish imkonini beradi. Shu tarzda raqamli resurslar nafaqat bilimni o'zlashtirishni, balki tanqidiy fikrlash va muloqot kompetensiyasini rivojlantiradi.

Kelajakda pedagogik jarayonda quyidagi tavsiyalarni qo'llash tavsiya etiladi:

Epik asarlarni o'rganishda interfaol xaritalar, infografika, videolar va audiokitoblardan tizimli foydalanish. Bu o'quvchilarga syujetni yaxlit va tizimli tarzda o'rganish imkonini beradi.

Differensial yondashuvni kuchaytirish: har bir o'quvchining qobiliyati va qiziqishiga mos topshiriqlar berish.

Mustaqil va ijodiy faoliyatni rag'batlantirish: o'quvchilar prezentatsiya, elektron loyiha, videorolik yoki interfaol loyihalarni tayyorlash orqali epik asarni chuqur anglaydilar.

Baholashni elektron platformalar orqali amalga oshirish: testlar, viktorinalar va interfaol topshiriqlar o'quvchilarning bilimini tezkor va aniq baholash imkonini beradi.

O'quvchilarni tahliliy fikrlashga yo'naltirish: videomateriallar, muhokamalar va interfaol forumlar yordamida tanqidiy fikrlash va argumentatsiya ko'nikmalarini rivojlantirish.

Amaliy tajribalar shuni ko'rsatdiki, raqamli resurslar qo'llanilgan darslarda o'quvchilarning epik asarni o'zlashtirish darajasi sezilarli darajada oshadi. Shu bilan birga, raqamli vositalar o'quvchilarning mustaqil izlanish, ijodiy ishlash, vaqtni boshqarish va ma'lumotni saralash ko'nikmalarini ham rivojlantiradi.

Xulosa qilib aytganda, epik asarlarni o'rganishda raqamli resurslardan foydalanish adabiy ta'lim jarayonini interfaol, ko'rgazmali va samarali qiladi. Raqamli texnologiyalar o'quvchilarga epik asarni tahlil qilish, baholash va mustaqil xulosalar chiqarish imkonini beradi, tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantiradi hamda o'quvchilarning bilimni ongli va tizimli o'zlashtirishini ta'minlaydi. Shu bois, adabiy ta'lim jarayonida epik asarlarni o'rganishda raqamli resurslardan tizimli va maqsadli foydalanish zarur pedagogik vazifa sifatida qaraladi. Kelajakda raqamli resurslarni yanada samarali qo'llash uchun pedagoglar

quyidagilarni amalga oshirishi mumkin: interfaol platformalarni kengaytirish, epik asarlarni multimedia yordamida sahnalashtirish, o'quvchilarga onlayn muhokama va loyiha ishlari uchun qulay muhit yaratish, shuningdek, raqamli baholash vositalari yordamida bilim monitoringini doimiy yuritish. Bularning barchasi epik asarlarni o'rganishda nafaqat bilimni chuqur o'zlashtirish, balki o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirishga xizmat qiladi. Shu tarzda, raqamli resurslardan foydalanish epik asarlarni o'rganishda pedagogik jarayonning sifatini yangi bosqichga olib chiqadi va o'quvchilarning ma'naviy, madaniy va intellektual rivojlanishiga sezilarli hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

- 1.Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
- 2.Yo'ldoshev J., Usmonov S. Pedagogik texnologiyalar asoslari. Toshkent, 2013.
- 3.Qodirov V. Adabiy ta'lim metodikasi. Toshkent: O'qituvchi, 2016.
- 4.Xudoyberganova M. Raqamli ta'lim texnologiyalari va ularning ta'lim jarayonidagi o'rni. Toshkent, 2020.
- 5.Bates A.W. Teaching in a Digital Age. Vancouver, 2019.
- 6.UNESCO. Digital Learning Resources in Education. Paris, 2021.
- 7.Johnson L., Adams Becker S. Technology Outlook for STEM+ Education. 2020.
- 8.Prensky M. Digital Natives, Digital Immigrants. On the Horizon, 2001.